Remiantis istoriniais duomenimis, šioje vietoje XVII a. jau buvo liuteronų bažnyčia su šventoriumi (kuriame buvo laidojama). Galima teigti, jog anksčiausiai kapas galėtų būti datuojamas XVII a. Vėliausias kapo datavimas – XIX a. I pusė, t. y. iki šioje vietoje pastatant mūrinę bažnyčią. Tame pačiame lygyje likusiame šurfo plote fiksuoti dar galbūt dviejų kapų duobių kraštai. Panašu, jog teritorijoje į V už XIX a. II pusės – XX a. I pusės liuteronų bažnyčios šventoriaus intensyviai laidota ir kapinės tęsiasi galbūt ir Vytauto gatvės važiuojamojoje dalyje.

Šurfe 23, 20–90 cm gylyje fiksuotas *pamatų* PR kampas. Pamatai toliau tęsėsi į Š ir V už tirto šurfo ribų. Atidengto pamato R fragmentas 1,4 m ilgio, o Š fragmentas apie 1,6 m ilgio. Pamatai buvo 60–70 cm pločio. Akmenys rišti labai menkai, tarpuose fiksuota kalkių skiedinio su gausiomis žvyro priemaišomis pėdsakų. Pastatas datuotinas laikmečiu iki XX a.

J. Janonio Square and its approaches

The Biržai investigation begun in 2019 at J. Janonio Square, which is being renovated, continued in 2021 with the excavation of 8 trenches and 9 test pits (totalling 155.2 m^2) and the survey of a total of 7615 m^2. The investigation uncovered late 19th – early 20th-century fieldstone paving and paving fragments as well as, in the N part of the square, the top of the foundation from a first half of a 20th-century building. Trench 3 yielded an 18th-century building foundation with an apron fragment (Fig. 1), Trench 4 a mid-17th-century fieldstone paving fragment with the corner of a nearby former wooden building (a semi- or full cellar?) (Fig. 2), Trench 5 a 1730s stove pad fragment and a second half of the 17th-century cultural layer containing sherds of household pottery and stove tiles characteristic for this period (Fig. 3), glass shards from windows, bottles, and dishes, and chopped up animal bones, Trench 6 a first half of the 17th-century storage pit containing sherds of household pottery characteristic for this period, several stove tile sherds, window glass shards, and chopped up animal bones, and Test Pit 15, at a depth of 2.55–2.65 m, the burial of a 30–39-year-old female without grave goods that dated to the 17th – second half of the 19th century.

BUTRIMONYS

Vytautas Vingis

Tyrimai Butrimonių miestelyje

2021 m. atlikti žvalgomieji tyrimai Butrimonių miestelyje (Alytaus r., Butrimonių sen.), A. Juozapavičiaus gatvėje, planuojamoje šviesolaidinių kabelinių linijų trasoje, patenkančioje į Butrimonių miestelio istorinio centro (UK 17074) saugomą teritoriją. A. Miškinis Butrimonių gyvenvietės pradžią sieja su XIV–XV a., kai Vytauto laikais apylinkėse buvo įkurdinti totoriai, kurie Butrimonyse vėliau suformavo miestelio PR dalį – Totorių priemiestį. 1720 m. gyvenvietė, išaugusi tarp totorių priemiesčio ir kaimo, jau vadinama miesteliu – suformuota aikštė, tapusi turgaus vieta, apie kurią prekybininkams ir amatininkams išdalinti sklypai. Butrimonys 1835, 1856, du kartus 1869 ir 1907 m. degė (Miškinis A., *Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai.* 1 knyga. Vilnius, 2002, p. 35–39).

Butrimonių miestelyje ekstensyviausiai tyrinėta tik miestelio aikštės teritorija. 2018 m. M. Vitkūnas miestelio aikštės vietoje ištyrė 7

šurfus (7 m²). Šurfe 1 rasta XVI–XX a. datuojamų radinių: buitinės keramikos, stiklo, koklių fragmentų. Šurfuose 2–4 apie 20–30 cm gylyje atidengtas akmenų grindinys (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 293–297). 2018 m. toje pačioje aikštėje tyrimus vykdė E. Songaila. Žvalgytas 6370 m² plotas bei ištirtos 4 perkasos (150 m²). 25–40 cm gylio ruože aptiktas akmenų grindinys. Keramikos, stiklo, koklių, monetų radiniai datuojami XVI–XIX a. (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 287–292).

Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti du 1,5x1 m dydžio šurfai, iš viso 3 m² dydžio plotas. Šurfe 1 (1 pav.) nuo 40–45 cm gylio rastas juodos žemės sluoksnis su XVII–XIX a. datuojamais radiniais – žiesta rudos, pilkos molio masės buitine keramika (puodų, puodynių fragmentai) ir stiklo šuke (2 pav.). Šurfe apie 85–90 cm gylyje pasiektas geltonos spalvos smėlis – įžemis. Šurfe 2 po velėnos sluoksniu ŠV dalyje rastas 10–30 cm storio juodžemio sluoksnis su XX a. datuojamais radiniais. Šurfo PR dalyje po velėnos ir juodžemio sluoksniu rastas 30–35 cm storio žvyro sluoksnis be radinių, kuris, tikėtina, suformuotas kelio įrengimo metu. Apie 30–45 cm gylyje visame šurfe aptiktas grindinys, dėtas iš netašytų įvairaus dydžio (26x17, 27x18, 18x12, 7x7, 21x10, 13x9 cm) lauko riedulių (3 pav.). Akmenų grindinys leidžiasi važiuojamosios kelio dalies link – į PR pusę. Aptikus akmenų grindinį, siekiant įvertinti vertingąsias savybes, atliktas grindinio liekanų paveldosauginis vertinimas (V. Vežavičienė, D. Saulytienė, V. Pilkauskienė). Nustatyta, jog rastas grindinio fragmentas yra vienas iš 3 pagrindinių traktų, nulėmusių Butrimonių miestelio savito radialinio plano susiformavimą, paklotas 1925–1928 m. laikotarpiu. Grindinys funkcionavo iki XX a. 7 dešimtmečio, kai gatvės buvo performuotos ir išasfaltuotos.

1 pav. Šurfas 1 pasiekus įžemį iš ŠV. V. Vingio nuotr.

Fig. 1. Test pit 1 after reaching sterile soil, as seen from the NW.

2 pav. Šurfe 1 rastos keramikos šukės. G. Pilkauskaitės nuotr.

Fig. 2. Potsherds discovered in Test Pit 1.

3 pav. Šurfas 2 45 cm gylyje pasiekus akmenų grindinį iš ŠV. V. Vingio nuotr.

Fig. 3. Stone paving uncovered at a depth of 45 cm in Test Pit 2, as seen from the NW.

The Town of Butrimonys

In 2021, a field evaluation (two 1.5x1 m test pits totalling 3 m^2) was conducted on A. Juozapavičiaus Street, Butrimonys (Alytus District, S Lithuania). From a depth of 40–45 cm, Test Pit 1 yielded a layer containing 17th–19th-century finds: mostly sherds of thrown household pottery made of brown and grey clay (Figs. 1–2) and under the 30–45 cm thick, 20th-century layer in Test Pit 2, stone paving (Fig. 3).

KAUNAS

Algirdas Kalinauskas,
Olegas Fediajevas

Nemuno gatvė 13 ir 15

2021 m. atlikti archeologiniai tyrimai Kauno senamiestyje (UK 20171), sklype Nemuno g. 13, 15, naujo namo statybos vietoje. Iki įžemio lygio ištirta 13 perkasų ir 6 šurfai, iš viso 523,08 m^2 plotas. Nemuno g. 13, 15 patenka į Kauno senamiesčio 28 kvartalą. Šio kvartalo istorinius urbanistinius tyrimus atliko I. Vaškelienė (*LIIR*, f. 1, b. 6482). Kvartalas susiformavo XVI a. II pusėje, apgyvendintas iki XVII a. vidurio. XVII a. II pusėje – XVIII a. pradžioje visas miestas, taip pat ir dabartinis 28 kvartalas, sunyko dėl karų su Maskva bei po to buvusių epidemijų, atsigavimo požymių radosi tik XVIII a. pabaigoje.

1989 m. M. Bertašius atliko detaliuosius tyrimus 28 kvartalo P dalyje. Užfiksuotuose 1,4–1,8 m storio kultūriniuose sluoksniuose aptikta ir negausių XVII a. radinių. Ankstyvesnio nei XIX a. užstatymų pėdsakų nerasta (*LIIR*, f. 1, b. 1691, 1692). 2006 m. A. Žalnierius Nemuno g. 21 ištyrė 6 perkasas. Fiksuotas 1,5–2,25 m storio kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVI–XIX a. radiniais. Apatinis sluoksnis būdingas daržams (*LIIR*, f. 1, b. 4663). 2013 m. D. Balčiūnas ištyrė 4 perkasas Nemuno g. 17. Jose fiksuotas 1,1–1,5 m storio kultūrinis sluoksnis su pavienėmis XVII–XVIII a. keramikos ir koklių šukėmis. Apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas priskirtas XVI a. daržams (*LIIR*, f. 1, b. 6482). 2014 m. M. Bertašius atliko detaliuosius tyrimus Nemuno g. 19. Daugelyje perkasų išskirti keli horizontai: I – siejamas su ankstyviausiu apgyvendinimo laikotarpiu, datuojamas XV–XVI a. viduriu, II – siejamas su mūrinio rūsio statyba ir kiemo infrastruktūros įrengimu (kiemo grindinys), datuojamas XVI a. II puse – XVII a. viduriu, III – siejamas su miesto smukimo laikotarpiu, sklypo apleidimu, mediniais pastatais įvairiose sklypo vietose, datuojamas XVII a. pabaiga – XIX a., IV – datuojamas XIX–XX a. Daugumoje perkasų surasta apie1000 XV–XVIII a. datuojamų radinių – keramikos šukių, koklių, 8 XVI–XIX a. monetos, geležies šlako gabalai. Daugiausia XVI a. II pusės – XVII a. pradžios laikotarpiui būdingų radinių (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 309–315). 2017–2018 m. A. Lekniūtė atliko detaliuosius tyrimus šalia Nemuno g. 15 sklypo P dalies, klojamos šiluminės trasos vietoje. Puodžių g. 22 sklype fiksuotas 1,15–1,9 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinis horizontas pagal jame aptiktus radinius datuotas XVI–XVII a. Perkasose 4, 5 70 cm gylyje surasta XVI a. pabaigos – XVII a. vidurio sklype stovėjusių dviejų atskirų gotikinių pastatų sienų bei pamatų fragmentų (*LIIR*, f. 1, b. 8713, 8855).

2021 m. vykdytų tyrimų metu visose perkasose (P1–13) fiksuoti 1–2,5 m storio permaišyti XIX–XX a. sluoksniai su XVI a. pabaigos – XVII a. radiniais. Tokią situaciją nulėmė 1655 m. karas su Maskva, po kurio sekė 1701–1707 m. Šiaurės karas, 1708 m. badas ir maras